

Na afloop van de conferentie van voornamelijk europeesche zendingarbeiders te Batavia (10-20 Aug. 1946) werd een bespreking gehouden tusschen de vertegenwoordigers uit de Groote Oost en besloten, dat Maart 1947 in Makassar een groote interkerkelijke conferentie zou worden belegd, waar o.m. de vorming van een regionalen raad voor de Groote Oost (thans Oost-Indonesië geheeten) besproken zou worden.¹⁾ Bewuste conferentie kwam dan ook van 15-25 Maart te Makassar bijeen. De afgevaardigden worden in de besluiten gerangschikt in twee groepen:

a. die van de inheemsche kerken. Het blijkt dat er o.a. afgevaardigden waren van Soemba en van de terreinen van den Geref. Zendingbond en der Christelijke Geref. Kerken, op Celebes.

b. die van europeesche kerken en zendingsinstanties. We noemen hiervan de volledige lijst: „het Prot. Kerkbestuur in Indonesië, het Zendingconsulaat te Djakarta (= Batavia!), de Ned. Herv. Kerk en de Zendingstraad in Nederland, de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Hollands-sprekende Gereformeerde Kerken in Indonesië, het Bijbelgenootschap, de Medische Zendingcommissie te Djakarta, de Chr. Noodleercommissie te Djakarta.”²⁾ Deze laatste categorie was blijkbaar als gast aanwezig.

Het is heel typerend, dat eerst een uiteenzetting werd gehouden over de oecumenische beweging en dat daarna het besluit viel om een Raad tot Samenwerking van Christelijke Kerken met Makassar als centrum (Madjelis Kersten) te stichten; terwijl tevens de conferentie als haar begeerte kenbaar maakte, „dat deze Raad een afdeling worde van den Raad tot Samenwerking van Christelijke Kerken in Indonesië.”³⁾ Bij den aanvang blijkt dus al heel duidelijk: men schakelt zich bij voorbaat in in het groote geheel, volgens de lijnen in Batavia geprojecteerd. Deze Raad is niet opgericht voor technische samenwerking (zoals men vroeger als orthodoxe zendingen op Celebes wel samenwerkte), neen, hier is het doel: de verwezenlijking van één christelijke kerk in Indië. Dit blijkt zonneklaar uit de statuten. De grondslag (art. 2) luidt aldus: „De Christelijke Raad is gebaseerd op de gehoorzaamheid aan de wil Gods, de Christelijke eenheid tot uitdrukking te brengen in zijn werkzaamheid, zoals dit uitgesproken wordt in de Bijbel (Joh. 17: 21).”

Het artikel, dat het doel omschrijft, laten we in zijn geheel volgen:

Art. 3. Het doel van de Christelijke Raad is:
a. Het bevorderen van alles wat het Christelijk eenheidsbesef onder Kerken en Christelijke Organisaties in Indonesië tot ontplooiing kan brengen;

b. Het overdenken en bestuderen van vraagstukken aangaande Evangelieverkondiging in Indonesië en andere landen, en vervolgens de resultaten daarvan aanbieden aan alle Kerken en Christelijke Organisaties;

c. Hulp verlenen bij het eenheid brengen in de arbeid der Kerken, Kerken in wording, Christelijke Organisaties en de Zending op haar terreinen, en vervolgens helpen bij het ten uitvoer brengen van de gezamenlijke arbeid, wanneer dit verlangd wordt;

d. Het door gezamenlijk overleg helpen vormen van een algemeen Christelijk inzicht en gevoelens inzake staatkundige, economische, sociale, ethische en culturele vraagstukken;

e. Het bestuderen en naar voren brengen van wat kan voeren tot het instellen van één Christelijke Kerk in Indonesië;

f. Het zoeken van blijvend contact met Oecumenische en Internationale Christelijke organisaties terzake van vraagstukken, die rijpelijk overwogen en vergeleken moeten worden, vooral zulke die van nut zijn voor de Evangelieverkondiging in Indonesië;

g. Het desgewenst fungeren als inlichtingen gevend en vertegenwoordigend centrum van Kerken, Christelijke Organisaties en Zending;

h. Het voorbereiden treffen voor het houden van algemene conferenties van de Kerken, de Christelijke Organisaties en de Zending.”⁴⁾

Het kan niet gezegd worden, dat hier onduidelijke taal gesproken wordt. De leden van den Raad, die alleen lid kunnen worden, als ze instemmen met grondslag en doel, weten waar ze aan toe zijn.

Door toetreding gaan ze op een basis, die drijfzand is. Want een andere grondslag, dan die er ligt, namelijk Jezus Christus kan niemand leggen. En deze grondslag moet tevens dengenen die zich aan het Woord stooten een ergernis zijn. De grondslag van „Makassar” is geen ergernis voor Woordverlaters. Ze spreekt alleen van de gewenschte eenheid, naar de oecumenische wenschen van den tijdgeest, misbruikende Joh. 17: 21. Joh. 17 spreekt van eenheid door kennis van den Vader en den Zoon (vs 3), door vasthouden aan de ware openbaring van Christus (vs 6-8, 14), door een bewaard worden in den naam d.w.z. de kennis van den naam des Vaders (vs 11 en 26), door geheiligd te worden in de waarheid (vs 17, 19), door geloof aan het Woord (vs 14 en 20, 21). Maar de Madjelis van Makassar noemt in

den grondslag geen enkele beperkende bepaling tegen hen, die wel van eenheidsverlangen vervuld zijn, maar de waarheid tegenstaan. Eigenlijk is de grondslag van Makassar geen grondslag, maar doelstelling: dit willen wij!

En wat men wil, blijkt dan heel duidelijk uit art. 3. Men wil heel het apparaat van den gestichten Raad leiding doen geven bij de vorming van één kerk, niet alleen op Celebes of in Oostelijk Indië, maar in geheel Indië. Men heeft weliswaar hierbij niet gedacht aan eenheid met de roomschen, maar wel aan eenheid met alle protestantsche kerken op Java, Sumatra en in den ganschen Archipel. Kerk-unie zoals in Japan, Korea, Voor-Indië, is het plan! Van te voren wil men reeds komen tot een gelijk-denken van iederen christen binnen het gebied van den Raad (art. 3d). Het is of men bang is, dat er zullen opstaan, die een eigen meening hebben. Ook is men bang anders te denken als de Wereldraad van Kerken en den Internationalen Zendingstraad. En daarom wij men BLIJVEN CONTACT met oecumenische en internationale christelijke organisaties inzake verschillende vraagstukken (art. 3f). Zelfs de onmondige „Kerken in wording” worden al in de eenheidsactie betrokken. Voor ze gekomen zijn tot de manlijke rijpheid, worden ze reeds in oecumenische richting gestuwd, zoodat alle weerstand, die zich bij hun mondigheid zou openbaren tegen allerlei wind van leer (Efese 4: 13 en 14!) van te voren gebroken is! Alles en allen gelijkgeschakeld door de oecumenische dictatuur! Met huivering denken we aan de tekening, die Openbaring 13 ons voorhoudt van de antichristelijke macht; hem werd bevoegdheid (macht) gegeven over elke stam en natie en taal en volk.

We denken ook b.v. aan China waar de Nationale Christelijke Raad onmiddellijk een veste van het humanisme werd. De eerste doelstelling werd in de constitutie van 1921 vrijwel op dezelfde wijze omschreven.⁵⁾ Weliswaar kan men zeggen, dat het nogal een verschil uitmaakt: China, door veel modernistische zendingcorporaties bewerkt of Oostelijk Indië, waar nog kerken zijn uit den Compagnie-tijd en waar veel orthodoxe zendingen werkten. Men kan wel redeneren: de Raad van Makassar zal door den aard der samenstellende lichamen vanzelf een orthodox karakter krijgen, soevereiniteit in eigen kring! Maar dit is een verkeerde redeneering. Immers men begint de zonde, dat men zich inschakelt in het babylonisch bouwproces der oecumenische beweging. Men vormt een Raad naar het klassieke model van andere Nationale Christelijke Raden, die in de historie bolwerken werden van het modernisme. Men „doet dus Christus niet aan”, maar men „doet de wereld aan” met alle consequenties van dien. Men wordt dezer wereld gelijkvormig, NEEMT — naar den grondtekst in Rom 12: 2 — HETZELFDE WERELDSCHHE SCHEMA OVER (denk aan de gelijkvormigheid tusschen de verschillende Nationale Christelijke Raden in de wereld!). En dan moet men niet denken, dat er in Oostelijk Indië nog een soort gereformeerde oase zal blijven. In de statuten van Makassar staat duidelijk uitgedrukt, dat men tevens een vast verbond maakt (blijvend contact!) met de oecumenische werelddictatuur. En aangezien in alle verbonden twee deelen begrepen zijn,

*) „To foster and express the fellowship and unity of the Christian Church in China and the realisation of its oneness with the Church throughout the world, and to provide an opportunity for united prayer and corporate thought toward this end.” (Report of the Jerusalem Meeting, VII, blz. 118). Eenheid in eigen land, het vormen van een gemeenschappelijke opinie en eenheid met de wereldkerk — het zijn dezelfde elementen, die ook in de statuten van den Raad van Makassar te vinden zijn. De Nationale Christelijke Raad van Japan bevatte in de constitutie dezelfde elementen: To express and foster the spirit of fellowship and unity of the Christian Church in Japan, and to give expression to the reality of its oneness with the Church throughout the world.

To be the medium through which the Church may speak on such matters, social, moral, religious and the like, as affect the entire Christian movement in Japan.

To represent the Christian Church in Japan in communicating with similar bodies in other countries, and to express its voice and make its contribution in the International Missionary Council and in the other international relations (a. w. blz. 122).

Er staat dan wel bij, dat de Raad geen autoriteit heeft inzake dogmatische en kerkrechtelijke zaken. Maar dit is maar een pro memorie uitgetrokken post. Dank zij dezen Nationalen Christelijken Raad had de staat in 1939 makkelijk spel, toen ze met geweld één kerk deed ontstaan en deze de Keizeraanbidding opdroeg. Aan den overkant van den oceaan juichte men: nu zijn onze plannen verwezenlijkt. En het staatsproduct van de eene kerk bestaat nog tot op den huidigen dag.

D. Krijger schreef in „Gods Ploegschaar”, blz. 18 het volgende over zendelingen in Japan en China: „Onder de uitgezonden zendelingen vindt men daarom maar heel weinig orthodoxe, de meesten zijn aan den modernen kant, velen zelfs hyper-modern.... De door of na de laatste te Jerusalem gehouden Wereldzendingconferentie ingestelde — dit moet zijn ge-her-constitueerde, V. d. W. — National Christian-Council..... is door en door vrijzinnig en deelt in elk opzicht de lakens uit. De verschillende kerkgenootschappen in China ontvangen hun consignes van dien raad”.

verplicht men zich zoo tot slaafsche gehoorzaamheid aan de wereldführers.

De voorzitter van den Raad van Makassar schreef onlangs, dat de diepgewortelde verschillen in Holland, mede door de verabsolutering der westerse normen, stagneerend en vervreemdend werken. „Daarbij hebben wij hier meestal te maken met voorgangers, die weinig of zoo goed als geen theologische en oecumenische veerkracht bezitten..... Onwillekeurig kom ik tot de kwestie van opleiding als een belangrijke factor op den weg naar eenheid van de Indonesische Kerken.”⁶⁾ Wat kunnen we uit deze woorden van dezen deskundige opmaken? Dit, dat in de stichting van den Raad van Makassar lievelingsdenkbeelden van eenige leiders verwezenlijkt worden en conform de wenschen van Wereldraad en I.Z.R. gehandeld wordt, maar dat dit niet allereerst opkomt uit de kerken zelf. Er zijn nog oudere wetsche gemeentevorgangers, die heelemaal niet zoo oecumenisch denken. En dan hoeft niet gevraagd te worden in hoeverre dit leeft in de gemeenten. De stichting van de Madjelis betekent een overrompeling van de gemeenten; een onmondig maken van de kerken, daar de Raad veel werk gaat behartigen dat allereerst kerktaak is; en een volledig uitroeien van allen weerstand, die er nog zou kunnen zijn op grond van de reformatische belijdingen.

Wanneer we nu lezen, dat de Raad besloot om een middelbare theologische school te stichten⁷⁾ zijn we gewaarschuwd. Want deze school zal als een der voornaamste functies hebben het aankweeken van oecumenische veerkracht. „Gepaard met het kerkelijk ontwaken, moet vooral de theologische opleiding op een meer verantwoordelijke wijze worden aangepakt. Daarbij is één ding van onschatbare waarde: de oecumenische instelling der opleidingscholen.”⁸⁾ Op de conferentie van Batavia waren dergelijke klanken ook reeds geuit: „Ongetwijfeld zijn er gewichtige bezwaren tegen zulk een centralisatie van de pandita-opleiding in te brengen: ontworteling, taal- en cultuurverschillen..... te verwachten verschillen in politieke structuur..... De voordeelen van een gecentraliseerde opleiding wegen daartegen ruimschoots op: oecumenisch contact, pan-indonesische visie, hooger peil van opleiding.”⁹⁾ Trouwens de nota-de Niet sprak reeds uit dat centrale opleidingen „het oecumenisch besef op de meest natuurlijke wijze kunnen doen groeien.”¹⁰⁾ Overeenkomstig de plannen, die door de hollandsche zendingarbeiders jaren te voren ontworpen waren, besloten nu de inlandsche kerken zoo'n opleidingschool op te richten en daarvoor hulp te vragen aan nederlandsche kerken. En zoo lezen we het verbazingwekkende besluit, dat bij de synode der Ned. Herv. Kerk, het bestuur der V.N.Z., de synode der Geref. Kerken in Nederland, de Evang. Luth. Kerk, de Hersteld Evang. Luth. Kerk, Chr. Geref. Kerk(en), de Protestantbond in Nederland, de Remonstrantsche Broederschap, de Doopsgezinde Sociëteit, de Geref. Kerken onderh. art. 31 K.O. aangedrongen wordt de opleiding in Oostelijk Indië te concentreren op de theol. school te Makassar, DOOR DOCENTEN AF TE STAAN EN GELDELIJKE STEUN TE GEVEN. Het geheele I.K.O. lijstje mag meedoen volgens dit oecumenisch veerkrachtig verzoek en in „hoogere eenheid” mogen zij in Makassar gaan doen wat ze hier in Holland (nog) dwaasheid achten. Ook de gereformeerde kerken, die zich vrijmaakten, krijgen een invitatie, die hen echter nooit officieel bereikt heeft.

Wie denkt hierbij niet direct aan den tekst 2 Tim. 2: 2, die telkens vroeger opdook bij het debat om de Kamper School? Gij dan mijn zoon, wordt gesterkt in de genade, die in Christus Jezus is; en hetgeen gij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, betrouw dat aan getrouwe (vertrouwde) menschen welke bekwaam zullen zijn om ook anderen te leeren. „Zoo vormt God een ongebroken lijn van ambtsdragers, die het Evangelie doorgeven aan wie na hen komen: de roeping van de kerk.”¹¹⁾ „Hebben wij Paulus' bedoeling hier juist gevat, dan moeten wij tot de gevolgtrekking komen, dat hij heel verre van er mede tevreden te zijn, dat Timotheus medehelpers en opvolgers hebbe, wil dat ook deze hun werk aan anderen opdragen. Dan wil hij, dat er gezorgd worde voor eene opvolgende rij van deugdelijke mannen, bekwaam om het Evangelie te prediken en anderen tot gelijk werk te bekwamen. Het ambt zorge voor de bestending van het ambt.”¹²⁾ (Spat. v. d. W.) Wat onze vaders vroeger dreef, was een principe, dat we tegen den achtergrond van de oecumenische beweging

*) S. Marantika in „de Heerbaan”, Juni 1948. De Marantika is op de conferentie te Makassar als voorzitter gekozen van den Raad. Hij is een Ambonnees. Juist op Ambon is tegenstand tegen de voorgenomen centralisatie van opleiding.

7) Rapporten, blz. 18-21.

8) De S. Marantika in het onder 6) aangebrachte artikel.

9) De J. C. Hoekendijk in: „Zending in Indonesië”, blz. 30.

10) A. w. blz. 31.

11) Dr C. Bouma, K.V. op 2 Tim. 2: 2.

12) J. van Andel, Paulus' beide brieven aan Timotheus toegelicht, blz. 148. De B. A. Bos haalt in zijn rede „Houd dat gij hebt”, aantekening 2 nog de volgende uitspraak van van Andel aan bij den bidstond voor de synode, 60 jaar geleden: „Nooit geve de Kerk de School prijs..... Nooit! — huijeren wij voor de gedachte om ooit uit onze handen te geven, wat God in onze handen gaf!”

1) J. C. Hoekendijk, a. w. blz. 62.

2) „Rapporten en Besluiten der Conferentie van Makassar” (voortaan aangehaald als: Rapporten), blz. 10, 18. Inzake deze rapporten zie men aantekening 1 bij ons eerste artikel.

3) Rapporten, blz. 11. 4) Rapporten, blz. 11, 12.

oorzaamheid

ssar schreef
in Holland,
sche normen,
arbij hebben
s, die weinig
ecumenische
om ik tot de
te factor op
e Kerken".⁴⁾
n deskundige
en Raad van
e leiders ver-
van Wereld-
dat dit niet
n nog onder-
naal niet zoo
gevraagd te
meenten. De
vermon-
n, daar de
reerst kerk-
eiden van
innen zijn op

loot om een
n⁷⁾ zijn we
zal als
les heb-
ecumeni-
niet kerkelijk
opleiding op
aangepakt.
waarde: de
iolen." ⁸⁾ Op
lijke klanken
wichtige be-
de pandita-
en cultuur-
in politieke
entraliseerde
op: oecume-
ger peil van
sprak reeds
enisch besef
groeien." ¹⁰⁾
hollandse
rpen waren,
i opheids-
vragen aan
it verbazing-
Ned. Herv.
der Geref.
erk, de Her-
erik(en), de
onstrantsche
t, de Geref.
en wordt de
eeren op de
TEN AF TE
TE GEVEN.
volgens dit
hogere een-
wat ze hier
de gerefor-
zen een inv-
ikt heeft.
tekst 2 Tim.
debat om de
t gesterkt in
tgeen gij van
ouw dat aan
ekwaam zul-
vormt God
le het Evan-
e roeping
is' bedoeling
volgtrekking
reden te zijn,
ebbe, wil dat
en. Dan wil
volgende rij
et Evangelie
s bekwamen.
stendi-
d. W.) Wat
cipe, dat we
he beweging

8. De Maran-
voorzitter ge-
zes. Juist op
centralisatie

aangebrachte
hesi", blz. 30.

an Timotheus
n rede „Houd
de uitspraak
or de synode,
hool prijs.....
oolt uit onze
f!"

eerst recht gaan waardeeren. Ja, het is in Makassar toegestaan om „in verband met de belijdenis der Kerk" bijzonder onderwijs te geven. En de docenten worden aan een belijdenis-basis gebonden, die nog korter is dan de 12 art. Maar het curriculum der school wordt benoemd door den Raad. Radicaal vrijzinnigen (Protestantenbond!) worden uitgenoodigd docenten af te staan, al zullen ze om praktische redenen daar (nog) geen gehoor aan geven. Heel deze opleiding wordt door een onkerkelijke, ja voor den bloei der kerkelijke Christi zeer schadelijke, nivelleerende, syncretistische organisatie ter hand genomen. Deze school is niet bevoegd om pendeta's te kweken „die waarlijk en ten volle Herders en Voorgangers" zijn. Hier wordt de afval georganiseerd en zoo zuigt men de Kerken in de groote Oost, die vaak nog onmondig zijn, mee. Het is niet onmogelijk, dat vele inheemsche voorgangers door lokkende voor- spiegelingen misleid zijn.¹²⁾ Indien dit zoo is, is het

¹³⁾ We moeten wel bedenken, dat door herhaaldelijk toegepaste massa-doopt veel onkunde heerscht, ook bij gemeentevoorgangers. Pandita Bombong — die ook te Makassar aanwezig was! — „schaamt zich niet te erkennen" — aldus de J. van Dalen in het „Maandschrift uitgegeven door de zendingsdeputaten der christelijke gereformeerde kerken in Nederland" van April 1938 — „om te erkennen, dat de gemeenten op een enkele uitzondering na, te arm en vooral te dom zijn, om zelf te kunnen staan". Ook dr B. J. Esser wijst in zijn: „Godde-

zeker een zwarte bladzijde in de geschiedenis der kerk, dat velen, die zeggen de Gereformeerde Confessie vast te houden, metterdaad meehelpten de inlandsche kerken dit pad op te doen gaan." ¹⁴⁾ Indië is niet gediend met een verwaterd evangelie, kerken in de klauw van het beest en met oecumenische centra. Indië is alleen gediend, wanneer de kerk daar het volle Woord Gods brengt en doorgeeft. Het evangelie van den Kerkvorst, die nergens compromissen duldt.

Sneek.

C. v. d. WAAL.

lijke Leiding in de Zending", blz. 99, erop, dat de vele in den Archipel gestichte kerken nog moeilijk op zichzelf kunnen staan en men niet verwachten kan dat het Christendom zichzelf kan propageeren en er vanzelf belijdenissen opkomen zullen.

¹⁴⁾ Dr P. G. van Berge (Melolo), dr H. Bergema (benoemd rector van de School van Makassar), dr F. L. Bakker (zendingsconsul) en dr J. Verkuy, waren o.a. te Makassar aanwezig.

De Synode van Zwolle (1946) zag in dat meedoen met een school die uitgaat van verschillende kerken, betekent het dragen van de volle verantwoordelijkheid. „Als de kerken in Nederland hieraan meewerken, komt de confessie in gedrang." Wat besloot men toen? Dus niet mee te doen? Neen, men vond een compromis. Als de scholen maar van de inlandsche kerken uitgingen in gebondenheid aan de belijdenis der kerken (art. 209). Dan droeg men geen directe verantwoordelijkheid en kon men financiële steunen hieraan geven en tevens docenten eventueel afstaan!

aangepakt wordt, dan zal er toch geen kerkeraad zijn, die niet toestemt, dat deze zaak een generale (verband) betekenis heeft.

Is er ook niet dit misverstand, dat sommigen reeds van samenspreking spreken, wanneer er alleen maar van situatie-teekening gesproken kan worden?

De van Bruggen herinnert aan het door vele kerken gesteunde voorstel van de kerk van Assen. Dit voorstel bedoelde te vragen: laat ons pogingen doen om te kunnen bepalen of samenspreking zin heeft. Wanneer duidelijk blijkt, dat het geen zin heeft, dan benoemen men geen deputaten meer.

Spreker is door het rapport overtuigd, dat het geen zin heeft om opnieuw deputaten te benoemen. Hij acht, dat in het rapport en in de conclusies aan den zin van het voorstel-Assen is voldaan.

De Wielenga vraagt: nu de deputaten niet verder kunnen komen of nu de synode zelf misschien geen poging moet doen om te kunnen komen (niet tot samenspreking), maar tot een situatie-teekening? Moeten de kerken daar nog geen laatste poging toe doen? Is dit appél verboden? Spr herinnert aan de mogelijkheid die de Classis 's-Gravenhage aanwees.

Prof. Veenhof is getroffen door de priesterlijke begopenheid van het rapport.

Spr. herinnert aan de discrepantie die er is tusschen, wat de synodocratische kerken officieel doen en wat zij zeggen door hun deputaten. Door deze discrepantie is het gansche synodocratische bedrijf van de laatste jaren gekenmerkt. Met verschillende voorbeelden wordt dit dan door den spreker toegelicht.

Spreker herinnert er ook aan hoe de synodocratische deputaten gebonden zijn aan een situatie-teekening die door hun eigen kerken eenmaal gegeven is. Een situatie-teekening die hierop neerkomt, dat deze kerken, naar hun eigen zeggen, de vrijmakings-actie revolutie noemen. En dat geschorste ambtsdragers niet meer erkend mogen worden als wettige ambtsdragers in Gods huis.

Laat ons terugkeeren, zegt spreker, tot de sterke Heide die zegt: bekeer u en doe de ergernissen weg. En laten wij deze (voorgestelde) besluiten aannemen en den klaren weg der kerk gaan.

Dr v. d. Berg zegt, dat hij den geest vertolkt van de Part. Synode die hem afvaardigde, wanneer hij zegt, dat hij dankbaar is voor de duidelijke taal van het rapport. Hij is ook dankbaar daarvoor, dat hiernaarde acties als die van de Conferentie van Oosterbeek afgewezen worden. Door verdere samenspreking, zoo oordeelt hij, zouden we alleen maar weer in den mist geraken. Hij herinnert nog eens aan een brief aan de Gen. Synode van Groningen 1946, Acta bijlage 15.

Prof. Deddens spreekt ook zijn dankbaarheid uit voor het rapport dat de kwesties tot in het hart heeft aangepakt. Spr. herinnert aan de kerk van Breda, die reeds in 1946 vroeg om niet meer in te gaan op verzoeken tot samenspreking.

Men vraagt nu wel: laat ons nog trachten te komen tot een laatste afsluitende handeling. Maar dat vroeg men in 1946 in Groningen ook. En men zou dat zeker op een volgende synode ook weer vragen. Spr. wijst op het Schriftbewijs uit het boek Job, dat in het rapport is aangehaald. En hij noemt daarbij de vermaning van den Apostel Paulus: „Verwerp een ketterschen mensch na de eerste en tweede vermaning".

Wanneer wij geen deputaten meer benoemen, dan wil dit niet zeggen, dat niet iedere vrijgemaakte zou kunnen blijven vragen; doe ons recht.

De Bos van Haarlem is ook dankbaar voor rapport en overwegingen. Hij vraagt alleen: is wat in het rapport staat de eenige consequentie? Is het niet gewenscht, dat wij deputaten benoemen, die dan rekening kunnen houden met ev. bekeering en dus elke reactie van de andere zijde kunnen opvangen?

Wanneer Prof. Schilder aan de beantwoording der sprekers toekomt, dan begint hij o.a. met blijdschap te constateeren, dat er, dank zij Gods genade, onder ons geen ingrijpende verschillen zijn.

Er is gevraagd: moet er nog geen laatste appél uitgaan? Maar wij kunnen niet indringen in de vraag of ons appél het laatste is. Daarin beslissen niet wij, maar in besluit de HEERE. Dus appél van vandaag ligt in de eindconclusie.

Er is ook gezegd: wanneer wij geen deputaten meer benoemen, dan zijn wij zonder adres. Maar dit is niet zoo, omdat er altijd is het adres van de roepende kerk voor de volgende Synode.

Op de vraag: moeten wij niet nog eens op mondelinge samenspreking aandringen met vragen zeg ik — zegt spreker — „neen", mits wij de deur voor een echte bekeering niet sluiten. Dit staat ook in de besluiten. Waar het bewijs van die bekeering komt, daar moeten de kerken haastig gaan doen, wat zij doen moeten. Dan moet er een synode komen. Want ons hart gaat immer uit naar hen, die den wil des HEEREN willen doen. Er is ook gevraagd: is het contact, dat de kerken plaatselijk opnemen ongeoorloofd? Dat hangt er maar van af, zegt spreker. We mogen met iedereen praten, maar alleen binnen de grenzen van onze kerkelijke bevoegdheid. De kerken hebben zich gesteld onder de regelen der K.O. Daar zijn de regelingen voor het kerkverband bij. Dit mag niet vergeten worden. Er zijn algemeene, dus meer dan plaatselijke, zaken aan de orde.

Spreker besluit zijn beantwoording met een herinnering aan wat de HEERE in Zijn Woord zegt in situaties als waarin de kerk nu geleed is. Woorden Gods, waar- onder wij door het geloof zullen buigen om ook in dezen den weg des HEEREN te gaan.

In de avondvergadering wordt de bespreking voortgezet. De rapporteur beantwoordt de sprekers nog een maal.

Aan het einde der bespreking verkrijgt de voorzitter van Commissie I. Dr. den Boeft, nog het woord, die er aan wil herinneren, dat er vele schapen van de kudde van Christus zijn die vragen: houd ons niet op; wij erkennen geen roeping tot samenspreking meer. Wij zijn nu verder. En wij moeten verder. Laat ons samen trouw blijven in de bediening en in de bewaring van het Woord.

Daarna wordt overgegaan tot stemming.

Het voorstel van Dr. Bosscha wordt overwogen. (Drie afgevaardigden stemden er voor).

De overwegingen en conclusies en besluiten, waarmede het rapport eindigt, worden daarna aangenomen met twee stemmen tegen.

De praeses spreekt hierna zijn blijdschap er over uit, dat deze zaak zóó behandeld kon worden. Wij willen dit aannemen uit de hand des HEEREN.

Laat ons voorts bered zijn om te dienen de zaak die God ook in onze handen gelegd heeft.

God, onze God, breide Zijn handen uit over onze kerken en wijs ons den weg in alle dingen.

De in deze zaak aangenomen conclusies luiden als volgt: De synode,

gelet op inhoud en verloop van de correspondentie, die gevoerd is tusschen de deputaten der synode-Duursema enerzijds en de deputaten onzer Groningsche synode anderzijds, ter zake van een door de synode-Duursema verzochte ontmoeting ter overweging eener mogelijke „hereniging", en beslissing nemende ten aanzien van bij haar te dezer zake ingekomen stukken,

1. A. CONSTATEERT:

1. de deputaten der synode-Duursema hadden nog in Februari 1948 zelf de opvatting, dat de bepaling hummer Zwolsche synode niet insloot, dat in het kader van het met onze deputaten verlangde en inmiddels geopende contact geen enkele brief zou mogen worden gezonden (Acta Synode Eindhoven, art. 91);

2. hun Eindhovensche synode bevestigde deze opvatting en ging ermee accoord;

3. deze deputaten hebben dan ook onderscheidene brieven tot de onze gericht;

4. nog hun laatste synode sprak de hoop uit, dat verdere pogingen van deze deputaten (welke pogingen blijkbaar van mondelinge samenspreking werden onderscheiden) onder den zegen des Heeren zouden leiden tot een mondelinge samenspreking nadat „voorhands schriftelijk" gehandeld was;

5. desondanks hebben de deputaten der synode-Duursema geweigerd, medewerking te verleenen aan een poging tot wederzijdsche, summiere, onduidelijkzinnige, schriftelijke situatie-teekening op korten termijn, zooals deze door de Groningsche deputaten terecht werd gezien als een allereerste voorwaarde voor een waarheidsgetrouw antwoord op de vraag, of mondelinge samenspreking na het geopende schriftelijke contact nog zin zou hebben gehad, en of deputaten als dienaren van Christus' kerk daartoe van 's Heeren wege gerechtigd zouden zijn;

6. tengevolge van deze weigering der deputaten der synode-Duursema staan „De Gereformeerde Kerken in Nederland" thans twee jaren nadat deze synode zelf om een samenspreking verzocht had, nog steeds zonder antwoord op de kardinale vraag, of er, en zoo ja, welke eventuele nieuwe en dan betere inzichten althans bij deze deputaten leven o.a. ter zake van de valsch binding aan onschriftuurlijke leeruitspraken, en inzake de ook daarop gegronde met Schrift en kerkenordening duidelijk strijdige, en ook anderszins afstootende daden van schorsing, afzetting, buiten-verband-plaatsing van getrouwe ambtsdragers en kerken, en inzake herhaald verbod van het gebruik der sacramenten;

7. OVERWEEGT:

1. niettegenstaande het feit, dat zij zelf zeiden, contact met onze kerken te begeren, hebben de kerken welke ons hebben uitgestooten op allerlei wijze, o.a. op een dusgenaamde oecumenische synode, en ook in haar Zwolsche en Eindhovensche synoden de ongoddelijke besluiten van 1944 gehandhaafd, bekrachtigd, en doen bekrachtigen;

2. en onderscheidene nieuwe besluiten met betrekking tot andere vraagpunten hebben zij welbewust de leerstellige, kerkrechtelijke en ethische kloof tusschen hare en onze kerken verbreed, instee van ook maar het geringste pogen te ondernemen om die kloof te dempen;

3. in haar officiële handelingen hebben zij dus de bekeering geweigerd en den Heiligen Geest opnieuw wederstaan;

4. bovendien gaan zij zelf en haar deputaten met kerken en deputaten niet eerlijk en niet open om; want:

a) terwijl haar deputaten beslist weigeren met de onze mee te werken tot het verkrijgen van een wederzijdsche samenvattende schriftelijke situatie-teekening op korten termijn betreffende die punten, die in geding zijn, en die alle de kerken in het gemeen raken, daar staan diezelfde punten, blijkens hun instructie, gereed om hun kerkeraaden